

Др Димитрије Ћеранић*

Изворни научни чланак

УДК: 347.633:34(497.6)

DOI: <https://doi.org/10.46793/GP.1701.003C>

НАСЉЕДНОПРАВНА ДЕЈСТВА РАСКИДА НЕПОТПУНОГ УСВОЈЕЊА У ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ**

Рад примљен: 26. 04. 2026.

Рад прихваћен за објављивање: 25. 09. 2026.

Аутор се у раду бави насљедноправним дејствима раскида непотпуног усвојења у праву Републике Српске, као и у правима држава из окружења у којима постоји облик непотпуног усвојења или је раније постојао па се на њега примјењују раније важећи правни прописи. У домаћој правној књижевности не постоји сагласност у вези са дејствима раскида непотпуног усвојења на насљедна права надживјелог грађанског сродника за случај да је у току поступка умро усвојиоца или усвојеник. Спорно је да ли се постојеће правне норме односе само на губитак насљедног права усвојеника за случај смрти усвојиоца у току поступка, или се аналогно могу примијенити и на губитак насљедног права усвојиоца за случај смрти усвојеника током поступка. Осим тога, спорно је и то да ли губитак насљедног права зависи и од тога ко је покренуо поступак, као и ко може наставити започети поступак. Аутор указује на разлоге због којих сматра да се постојећа законска рјешења односе како на губитак насљедног права усвојеника, тако и на губитак насљедног права усвојиоца. Притом, аутор објашњава своје ставове у вези са материјалноправним и процесноправним правилима, указујући на различите методе тумачења. Критички проучавајући постојеће теоријске ставове, аутор указује на правно-политичке основе због којих би требало на одговарајући начин уредити ову област de lege ferenda. У

* Ванредни професор Правног факултета Универзитета у Источном Сарајеву, dimitrije.ceranic@pravni.ues.rs.ba.

** У овом раду користили смо се резултатима истраживања из докторске дисертације под насловом „Насљедноправна дејства усвојења“ коју смо 2016. године одбранили на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу. Рад смо прерадили и прилагодили структури чланка у часопису, допунили новим законским рјешењима, критичким приказом теоријских радова других аутора, сопственим научним промишљањима, те упоредноправним приказом законских рјешења држава у окружењу.

раду је коришћен историјскоправни, упоредноправни и нормативни метод.

Кључне ријечи: *раскид; непотпуно усвојење; насљедноправна дејства; право Републике Српске.*

І УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Породичним законом Републике Српске предвиђена су два облика усвојења – потпуно и непотпуно усвојење.¹ Усвојење се заснива рјешењем надлежног органа старатељства донесеним у посебном управном поступку. Претпоставке за заснивање потпуног и непотпуног усвојења дјелимично су сличне. Основне разлике тичу се породичног статуса и узраста дјетета које може бити усвојено, брачног односно ванбрачног статуса усвојилаца, те давања пристанка на усвојење. Правна дејства потпуног и непотпуног усвојења такође се разликују, а разлике постоје и у погледу престанка усвојења.²

Заснивањем потпуног усвојења успоставља се грађанско сродство и потпуна правна веза између усвојоца и његових сродника, с једне стране, и усвојеника и његових потомака, с друге стране, као да је у питању крвно сродство. Истовремено, заснивањем потпуног усвојења престају сва права и дужности између усвојеника и његових крвних сродника.³ Ипак, настанком потпуног усвојења крвно сродство не престаје.⁴ Из њега више не производе

¹ Породични закон (ПЗ РС), *Службени гласник Р. Српске*, бр. 17/23, 27/24, 20/25 – одлука УС и 61/25, чл. 164.

² О претпоставкама, сметњама, форми, правним дејствима и престанку потпуног и непотпуног усвојења по Породичном закону Републике Српске из 2023. године, вид. Д. Ћеранић у: Д. Радић, Д. Ћеранић, *Породично право*, Источно Сарајево, 2025, 396–431.

³ ПЗ РС, чл. 185.

⁴ У Породичном закону Републике Српске, као и у осталим важећим породичним законима из земаља окружења, нигдје није изричито предвиђено да заснивањем потпуног усвојења крвно сродство не престаје између усвојеника и његових природних сродника. Осим тога, у свим овим законима није одређено ни како настаје крвно сродство, између кога постоји, шта представљају права и побочна, односно усходна и нисходна линија, те како се рачунају степени сродства. У Републици Српској, до одговора на сва ова питања долазимо примјеном тзв. „предратних правних правила“, на основу чл. 12 Уставног закона за провођење Устава Републике Српске (*Службени гласник Р. Српске*, бр. 3/92, 6/92, 7/92, 15/92, 19/92 и 21/92 – пречишћени текст), а у складу са чл. 4 Закона о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године и за време непријатељске окупације (*Службени лист ФНРЈ*, бр. 86/46). Примјера ради, у Брачним правилима Српске православне цркве из 1933. године (БП СПЦ, *Гласник*, службени лист Српске православне патријаршије, од 7. септембра [25. августа] 1933. године, бр. 34–35), а која су важила у Краљевини Југославији, било је (и још увијек јесте) предвиђено да: Крвно сродство постоји међу лицима која су постала једно од другог (у правој линији), односно која су постала од заједничког претка (у побочној

Димитрије Ђеранић, Насљедноправна дејства раскида непотпуног усвојења у праву Републике Српске (стр. 3-21)

права и дужности, али оно и даље производи негативна дејства у виду сметњи и забрана. На примјер, усвојеник и даље не може ступити у брак са својим блиским крвним сродницима. Потпуно усвојење се не може раскинути. Међутим, оно може престати поништењем или укидањем рјешења о заснивању усвојења у управном поступку по ванредним правним лијековима.⁵ С обзиром на то да усвојење настаје у форми управног акта, а да Породичним законом нису предвиђена посебна правила у вези са ванредним правним средствима, у погледу оваквог начина престанка усвојења супсидијарно се примјењују општа правила управног поступка.⁶

Код непотпуног усвојења, правна дејства и могућност престанка другачије су уређени. Непотпуним усвојењем се између усвојоца, с једне стране, и усвојеника и његових потомака, с друге стране, заснивају односи сродства, као и права и дужности која по закону постоје између родитеља и дјетета, ако законом није другачије одређено. Притом, непотпуно усвојење не утиче на права и дужности усвојеника према његовим родитељима и осталим крвним сродницима.⁷ Непотпуно усвојење, као и потпуно, може престати поништењем или укидањем рјешења о заснивању усвојења у управном поступку по ванредним правним средствима. Међутим, непотпуно усвојење може се

линији), те да је линија од предака ка потомцима нисходна, а од потомака ка прецима усходна. Степен крвног сродства рачуна се у правој линији по броју рођења по којима једно лице исходи од другог, а у побочној линији по броју рођења којим су два лица између себе везана преко свога најближег заједничког претка, не рачунајући рођење претково. Вид. БП СПЦ, §§ 14 и 15. Притом, за сродство по усвојењу предвиђено је да престаје престанком усвојења, док код крвног сродства нема таквог правила. Тумачењем *argumentum a contrario* закључујемо да је крвно сродство трајан, нераскидив однос. Уп. БП СПЦ, §§ 76 и 14. Напомињемо да су одредбе о крвном сродству у Српском грађанском закону и Аустријском грађанском закону биле далеко непрецизније, а да се тзв. „предратна правна правила“ не примјењују по територијалном принципу. Занимљиво је да се у § 93 Српског грађанског законика предвиђа примјена Законоправила Светог Саве у питањима из брачног права, тако да се примјеном предратних правних правила може доћи до најважнијег српског средњовјековног правног извора (и не само српског, и не само средњовјековног). Д. Ђеранић у: Д. Радић, Д. Ђеранић, *op. cit.*, 399, фн 1259.

⁵ О престанку потпуног усвојења у управном поступку по ванредним правним средствима у праву Републике Српске, вид. Д. Ђеранић у: Д. Радић, Д. Ђеранић, *op. cit.*, 418–420.

⁶ „У управним областима за које је законом прописан посебан поступак поступа се по одредбама тог закона и те одредбе морају бити у сагласности с основним начелима утврђеним овим законом. По одредбама овог закона поступа се у свим оним питањима која нису уређена посебним законом.“ Закон о општем управном поступку (ЗУП РС), *Службени гласник Р. Српске*, бр. 13/02, 87/07 – испр., 50/10 и 66/18, чл. 3.

⁷ ПЗ РС, чл. 182.

раскинути, а може престати и закључењем брака између усвојеника и усвојоца.⁸

Престанком потпуног и непотпуног усвојења на неки од поменутих начина престају и правна дејства усвојења. У овом раду позабавићемо се насљедноправним дејствима раскида непотпуног усвојења у праву Републике Српске. С обзиром на то да у још неким правима у окружењу постоји облик непотпуног усвојења, истражићемо насљедноправна дејства раскида и у тим законодавствима. Међутим, пошто је непотпуно усвојење до уназад коју деценију било предвиђено у још неким правима попут права Србије,⁹ те да се на тако заснована усвојења и даље примјењују ранији прописи, проучићемо насљедноправна дејства раскида непотпуног усвојења и у тим законодавствима.

II НАДЛЕЖНОСТ И ПОСТУПАК ЗА РАСКИД НЕПОТПУНОГ УСВОЈЕЊА

У праву Републике Српске, непотпуно усвојење може престати на истовјетан начин као што и настаје – рјешењем мјесно надлежног органа старатељства донесеним у посебном управном поступку. Раскид усвојења може захтијевати усвојилац или усвојеник, а захтјев могу поднијети и заједнички. Усвојеник може поднијети захтјев за раскид усвојења и док је малољетан. У том случају, орган старатељства именује посебног стараоца усвојенику.¹⁰ Орган старатељства може и по службеној дужности донијети одлуку о раскиду док је усвојеник малољетан, с тим да свако има право да поднесе иницијативу за покретање поступка за раскид. Код одлучивања о раскиду, орган старатељства руководи се најбољим интересом усвојеника.¹¹

Орган старатељства одлуку о раскиду доноси у облику рјешења. Против овог рјешења може се изјавити жалба у року од 15 дана од дана достављања. Усвојење престаје даном правноснажности рјешења о раскиду усвојења. Орган старатељства дужан је да рјешење о раскиду усвојења достави надлежном матичару у року од 15 дана од дана правноснажности ради уписа у матичну књигу рођених.¹²

У законодавствима из окружења у којима постоји облик непотпуног усвојења, на истовјетан начин уређен је начин раскида овог облика усвојења. Притом, у неким је изричито предвиђено да док је усвојеник малољетан усвојење може престати само на захтјев усвојоца или одлуком органа

⁸ ПЗ РС, чл. 36, ст. 4.

⁹ О разлозима укидања непотпуног усвојења у праву Србије, вид. В. Влашковић у: З. Поњавић, В. Влашковић, *Породично право*, Крагујевац, 2022, 216.

¹⁰ ПЗ РС, чл. 204, ст. 1 и 2.

¹¹ ПЗ РС, чл. 203 и чл. 204, ст. 3.

¹² ПЗ РС, чл. 206.

Димитрије Ђеранић, Насљедноправна дејства раскида непотпуног усвојења у праву Републике Српске (стр. 3-21)

старатељства по службеној дужности, а након пунољетства усвојеника, и на његов захтјев.¹³

У неким државама у којима је до уназад деценију-двје постојао облик непотпуног усвојења, била су предвиђена слична законска рјешења у вези са раскидом овог облика усвојења. Примјера ради, тако је било у раније важећим правима Србије и Црне Горе.¹⁴ Пошто је у прелазним и завршним одредбама Породичног закона Србије наведено да се на већ заснована усвојења примјењују раније важећи правни прописи, закључујемо да је у праву Србије и даље могућ раскид раније заснованог непотпуног усвојења.¹⁵ За разлику од права Србије, у праву Црне Горе није прецизирано да ли се на већ заснована непотпуна усвојења могу примјењивати правила која су раније важила. У прелазним и завршним одредбама Закона о измјенама и допунама Породичног закона из 2016. године, с тим у вези ништа није предвиђено.¹⁶

III ПРАВНА ДЕЈСТВА РАСКИДА НЕПОТПУНОГ УСВОЈЕЊА

Породичним законом Републике Српске предвиђено је да непотпуно усвојење престаје правноснажношћу рјешења о раскиду усвојења. Од тренутка раскида усвојења престаје и грађанско сродство,¹⁷ као и сва права и дужности која произлазе из непотпуног усвојења.¹⁸ Уколико је у тренутку раскида усвојења усвојеник био малолетан, престаје и родитељско право усвојоца. По правноснажности рјешења о престанку усвојења, усвојеник може узети лично име које је имао прије усвојења. Под одређеним условима, орган старатељства

¹³ Породични закон (ПЗ ФБиХ), *Службене новине ФБиХ*, бр. 35/05, 41/05 – испр., 31/14 и 32/19 – одлука УС, чл. 120–121; Породични закон (ПЗ БД БиХ), *Службени гласник БД БиХ*, бр. 23/07, чл. 103–104; Законот за семејството (ПЗ Сјеверне Македоније), *Службен весник на Република Македонија*, бр. 80/1992, 9/1996, 79/2001, 38/2004, 60/2005, 33/2006, 84/2008, 117/2009, 67/10, 156/10, 39/12, 44/12, 38/14, 115/14, 104/15, 150/15 и 122/18 и *Службен весник на Република Северна Македонија*, бр. 51/21, 53/21, 199/23 и 192/25, чл. 116–119.

¹⁴ Закон о браку и породичним односима (ЗБПО СР Србије), *Службени гласник СР Србије*, бр. 22/80 и 11/88 и *Службени гласник Р. Србије*, бр. 22/93, 25/93, 35/94, 46/95 и 29/01, чл. 177–180; Породични закон, *Службени лист РЦГ*, бр. 1/07, чл. 150–153.

¹⁵ Породични закон (ПЗ Србије), *Службени гласник Р. Србије*, бр. 8/05, 72/11 – допунски закон и 6/15, чл. 358, ст. 1.

¹⁶ Закон о измјенама и допунама Породичног закона, *Службени лист ЦГ*, бр. 53/16.

¹⁷ У Породичном закону Републике Српске, али ни у другим законима проучаваним у овом раду, није изричито предвиђено да престанком усвојења престаје и сродство по усвојењу. За разлику од важећих закона у државама из окружења, али и за разлику од закона који су важили у различитим правним подручјима у Краљевини СХС, односно Краљевини Југославији, а којима је била уређена област усвојења, у Брачним правилима Српске православне цркве изричито је предвиђено да: „Са престанком усвојења престаје и сродство по усвојењу“. Вид. БП СПЦ, § 76.

¹⁸ ПЗ РС, чл. 206, ст. 2 у вези са чл. 182, ст. 1.

може одлучити о обавези издржавања између усвојиоца и усвојеника након раскида усвојења. Издржавање се може одредити најдуже до годину дана. У рјешењу о раскиду усвојења¹⁹ орган старатељства мора одлучити и о старању над малољетним дјететом.²⁰ Слично је предвиђено и у осталим правима у којима постоји облик непотпуног усвојења, а која су предмет проучавања у овом раду.²¹

Одлука о раскиду усвојења дјелује за убудуће јер је изричито предвиђено да усвојење престаје даном правноснажности рјешења о раскиду усвојења.²² Пошто је усвојење до раскида ипак постојало, оно је производило сва правна дејства која су законом предвиђена. Примјера ради, усвојилац је до престанка усвојења имао родитељско право над малољетним усвојеником, био је дужан да даје издржавање малољетном усвојенику, одговарао је за штету коју је проузроковао усвојеник млађи од седам односно 14 година и сл. Након раскида, усвојилац нема право на враћање датог јер је у тренутку давања био обавезан да то чини. Између усвојиоца и усвојеника постојало је грађанско сродство, усвојилац је имао родитељско право и дужности, и све остварене чинидбе имале су правни основ.

А. Дејства раскида непотпуног усвојења на законско наследно право *de lege lata*

Право законског наслеђивања између усвојиоца и усвојеника из непотпуног усвојења престаје даном правноснажности рјешења о раскиду усвојења јер у том тренутку престаје и грађанско сродство међу овим лицима које је основ позивања на наслеђе.²³ Без обзира на то да ли су приликом заснивања непотпуног усвојења била искључена или ограничена наследна права усвојеника према усвојиоцу,²⁴ законска наследноправна веза међу овим

¹⁹ О разлозима зашто то треба уредити рјешењем о раскиду усвојења, вид. Д. Ћеранић у: Д. Радић, Д. Ћеранић, *op. cit.*, 430, фн 1379.

²⁰ ПЗ РС, чл. 184, 203–208.

²¹ ПЗ ФБиХ, чл. 120–123; ПЗ БД БиХ, чл. 105–106; ПЗ Сјеверне Македоније, чл. 121–122, и 123.

²² ПЗ РС, чл. 206, ст. 2.

²³ Када је ријеч о закону као основу позивања на наслеђе, треба истаћи да није сâм закон основ, него су то правне чињенице које су предвиђене њиме (сродство, брак, држављанство и др.). Теоријско уопштавање посљедица је немогућности да се све ове правне чињенице обухвате једним појмом као што је то код завјештајног и уговорног наслеђивања. Једна од правнобитних чињеница на којима се заснива законски ред наслеђивања у нашем праву, односно један од основа позивања на наслеђе јесте и сродство по усвојењу.

²⁴ О недоумицама у вези са искључењем и ограничењем наследних права усвојеника код непотпуног усвојења, као и разлозима зашто је требало укинути овакву законску могућност, више вид. Д. Ћеранић, *Наследноправне посљедице усвојења*, Источно Сарајево, 2020, 189–230. Породичним законом Републике Српске из 2023. године

Димитрије Ђеранић, Насљедноправна дејства раскида непотпуног усвојења у праву Републике Српске (стр. 3-21)

лицама престаје даном правноснажности рјешења о раскиду усвојења. Престанком усвојења, престао је основ позивања на насљеђе, тј. престала је правнобитна чињеница на основу које је постојала законска насљедноправна веза. Међутим, поставља се питање да ли раскид непотпуног усвојења у одређеним случајевима ипак може да дјелује ретроактивно.

Опште је правило да раскид дјелује за убудуће, те да остварена права и дужности остају на снази јер је у тренутку њиховог остваривања постојало грађанско сродство, односно постојало је родитељско право. Ипак, у Закону о насљеђивању Републике Српске предвиђено је одступање од овог општег правила. Изричито је наглашено да усвојеник из непотпуног усвојења и његови потомци не могу наслиједити усвојиоца ако је усвојилац поднио захтјев за раскид усвојења, а послје његове смрти се утврди да је захтјев био основан.²⁵ И у већини осталих проучаваних законодавстава постоји истовјетно законско рјешење.²⁶ Ова одредба првобитно је била прописана у Савезном закону о насљеђивању,²⁷ одакле је преузета у насљедноправне прописе република чланица СФРЈ,²⁸ а потом и у законе о насљеђивању новонасталих држава.

За разлику од осталих проучаваних законодавстава, у Закону о насљеђивању Сјеверне Македоније предвиђено је да међусобна насљедна права између усвојиоца и усвојеника престају уколико је неко од њих поднио захтјев за раскид непотпуног усвојења, а по смрти покретача поступка утврди се основаност захтјева.²⁹ У Породичном закону Сјеверне Македоније изричито се прописује могућност настављања поступка за раскид усвојења од стране законских насљедника усвојиоца односно усвојеника, за случај да неко од њих умре у току поступка за раскид непотпуног усвојења.³⁰

укинута је могућност искључења и ограничења насљедних права усвојеника према усвојиоцу. Уп. Породични закон (ПЗ РС из 2002), *Службени гласник Р. Српске*, бр. 54/02, 41/08 и 63/14, чл. 150 у вези са чл. 165 и ПЗ РС, чл. 182, ст. 1 у вези са чл. 189 и 198. За појашњење, вид. *Ibid.*

²⁵ Закон о насљеђивању (ЗОН РС), *Службени гласник Р. Српске*, бр. 1/09, 55/09 – испр., 91/16, 28/19 – одлука УС и 82/19, чл. 22.

²⁶ Закон о насљеђивању (ЗОН Србије), *Службени гласник Р. Србије*, бр. 46/95, 101/03 – одлука УСРС и 6/15, чл. 36; Закон о насљеђивању (ЗОН ЦГ), *Службени лист ЦГ*, бр. 74/08 и 75/17 – одлука УС, чл. 22; Закон о насљеђивању у Федерацији БиХ (ЗОН ФБиХ), *Службене новине ФБиХ*, 80/14 и 32/19 – одлука УС, чл. 23; Закон о насљеђивању Брчко Дистрикта БиХ (ЗОН БД БиХ), *Службени гласник БД БиХ*, бр. 36/17, чл. 24.

²⁷ Закон о насљеђивању (СЗОН), *Службени лист ФНРЈ*, бр. 20/55, и *Службени лист СФРЈ*, бр. 12/65 и 47/65, чл. 26.

²⁸ Умјесто свих, вид. Закон о насљеђивању (ЗОН СР БиХ), *Службени лист СР БиХ*, бр. 22/73, 22/75, 38/78, 7/80 – пречишћени текст, и 15/80 – исправка, чл. 22.

²⁹ Закон за наслеђивање (ЗОН СМ), *Службен весник на Р. Македонија*, бр. 47/96 и 18/01, чл. 120.

³⁰ ПЗ Сјеверне Македоније, чл. 120.

Поводом одредбе о губитку законског насљедног права усвојеника у случају када је усвојилац био поднио захтјев за раскид непотпуног усвојења па је у току поступка умро, било је доста расправе у нашој правној књижевности. У вези са овим правилом још увијек није постигнута сагласност међу правним теоретичарима. Ставови су до те мјере супротстављени да не постоје два истовјетна мишљења о овом питању. Занимљиво је да до сада нико од аутора није предложио промјену законских рјешења нити начин како би то требало учинити. Покушаћемо укратко приказати досадашња теоријска истраживања на ову тему, критички их проучити, дати своје тумачење важећих правних норми, оцијенити њихову ваљаност, али и утврдити њихов правно-политички основ, те предложити рјешења *de lege ferenda*.

Неки правни писци наглашавају да се у вези са губитком насљедног права усвојеника из непотпуног усвојења морају испунити два услова. Захтјев за раскид усвојења мора поднијети усвојилац, и орган старатељства мора након усвојичеве смрти донијети одлуку којом утврђује да је захтјев био основан. Ако је захтјев за раскид усвојења поднијело неко друго овлашћено лице („ако је поступак за престанак усвојења био инициран од стране усвојеника или неког другог овлашћеног субјекта“, како то истичу ови аутори),³¹ или је након усвојичеве смрти утврђено да је захтјев био неоснован, усвојеник неће изгубити законска насљедна права према усвојиоцу.³² У вези са овим правилом, поменути теоретичари наглашавају његову мањкавост јер се оно, по њиховом мишљењу, не може проширити на случај смрти усвојеника који је претходно поднио захтјев за раскид усвојења, а у току поступка је умро. Примјена путем аналогije није могућа јер правило о губитку насљедних права надживјелог сродника по усвојењу представља изузетак који се мора уско тумачити.³³

³¹ Д. Ђурђевић, *Институције насљедног права*, Београд, 2018, 103. Имајући у виду да наведени правни аутори не прецизирају ко су „други овлашћени субјекти“ који могу „иницирати поступак за престанак усвојења“, остаје нејасно да ли се под тим подразумева и заједнички захтјев усвојиоца и усвојеника или се то односи искључиво на ситуацију у којој орган старатељства, на иницијативу трећих лица, по службеној дужности покреће поступак за раскид усвојења.

³² Д. Ђурђевић, *op. cit.*, 103.

³³ *Ibid.*, 103, фн. 54. Ови аутори истичу да се слично правило примјењује и на губитак законског насљедног права надживјелог супружника у случају када се након смрти једног од супружника утврди да је брак био ништав. При томе није од значаја да ли је поступак за поништење брака покренуо умрли супружник или неко друго овлашћено лице. Чини нам се, да су ови писци занемарили чињеницу да се, приликом законског уређења губитка насљедног права супружника, поред накнадног утврђивања ништавости брака, предвиђа и ситуација у којој је умрли супружник поднио тужбу за развод, а након његове смрти се утврди основаност тог захтјева, што такође доводи до губитка насљедних права. Овај случај је по својој природи ближи губитку насљедног права усвојеника који настаје када усвојилац покрене поступак за раскид усвојења, него што је то случај код поништења брака. Уп. ЗОН РС, чл. 22 и ЗОН Србије, чл. 36.

Поједини аутори истичу да ће усвојеник изгубити законско насљедно право уколико је усвојио који је поднио захтјев за раскид усвојења у току поступка умро, па су његови насљедници наставили започети поступак и доказали основаност захтјева. Међутим, до губитка насљедних права усвојеника доћи ће и ако је био поднесен заједнички захтјев, па су поступак пред органом старатељства наставили усвојичеви насљедници доказавши оправданост захтјева. Притом, ови правни писци не говоре шта ће бити са насљедним правима усвојеника када је орган старатељства по службеној дужности покренуо поступак за раскид.³⁴

Неки теоретичари наводе да у случају када је орган старатељства по службеној дужности покренуо поступак за раскид усвојења, па у току поступка умре усвојио, треба поступак обуставити и дозволити усвојенику да наслиједи усвојиоца. Овакав став, ови писци образлажу чињеницом да је то у интересу усвојеника, а орган старатељства може поступак за раскид покренути само ако је то у усвојениковом интересу.³⁵ При томе, ови аутори се не изјашњавају шта ће се десити код заједничког захтјева усвојиоца и усвојеника.

Поједини правни мислиоци у вези са правилом о губитку законског насљедног права усвојеника код непотпуног усвојења заступају нешто другачије мишљење. По њима, усвојеник губи право законског насљеђивања усвојиоца и ако је поступак за раскид покренут не само од стране усвојиоца, него и ако је био поднесен заједнички захтјев усвојеника и усвојиоца,³⁶ или је поступак покренуо орган старатељства по службеној дужности, а доказана је основаност захтјева за раскидом непотпуног усвојења.³⁷

У погледу правила о губитку насљедних права грађанских сродника у случају раскида непотпуног усвојења, у нашој правној књижевности постоји и мишљење по коме и у случају када је усвојеник поднио захтјев за раскид усвојења, па он умре у току поступка, долази до престанка насљедноправне везе између усвојиоца и усвојеника, ако се накнадно утврди основаност таквог захтјева. Овакав став, ови теоретичари посебно не образлажу, напомињући да у насљедноправним прописима нема изричитих норми у том смислу.³⁸ Ипак,

³⁴ И. Бабић, *Коментар Закона о наслеђивању*, Београд, 2021, 154–155.

³⁵ С. Сворцан, *Коментар Закона о наслеђивању*, Крагујевац, 2004, 113.

³⁶ У погледу законских рјешења некадашњег југословенског законодавства која се односе на споразумни приједлог за раскид усвојења, заступано је становиште да се започети поступак не може наставити након смрти усвојиоца. Разлог за то лежи у схватању да је за престанак усвојења, као и за његово заснивање, неопходан споразум, односно уговор између усвојиоца и усвојеника, што након смрти једног од ових лица више није могуће остварити. Вид. А. Прокоп, *Породично право – Усвојење*, Загреб, 1963, 185. С обзиром на то да је у савременим законодавствима, укључујући и право Републике Српске, прихваћен систем декрета, наведена становишта више немају значај који су раније имала.

³⁷ О. Антић, З. Балиновац, *Коментар Закона о наслеђивању*, Београд, 1996, 204.

³⁸ Н. Стојановић, *Насљедно право*, Ниш, 2022, 101–102.

неки од аутора који заговарају овакав став наглашавају како нема никаквог разлога да се „уговарачи код раскида уговора о усвојењу доводе у неравноправан положај“.³⁹

Сматрамо да се у погледу правила о губитку насљедних права грађанских сродника код раскида непотпуног усвојења, као најисправнији намеће закључак да надживјели усвојеник може изгубити законско насљедно право у случају када је захтјев за раскид усвојења поднио сам усвојиолац или када су га усвојиолац и усвојеник поднијели заједнички.⁴⁰ У том случају, орган старатељства ће позвати насљеднике усвојиоца да се изјасне да ли желе да наставе поступак за раскид.⁴¹ Уколико насљедници усвојиоца наставе поступак и он се оконча доношењем рјешења којим се утврђује основаност захтјева за раскид, надживјели усвојеник губи право насљеђивања.⁴²

У случају да је орган старатељства покренуо поступак за раскид по службеној дужности, или је захтјев самостално поднио усвојеник, надживјели усвојеник задржава право да наслиједи умрлог усвојиоца. Поступак за раскид усвојења биће обустављен закључком по правилима општег управног поступка јер Породичним законом нису предвиђена посебна правила.⁴³ На овакав закључак упућују како изричите правне норме у којима се помиње само подношење захтјева од стране усвојиоца, тако и правило о уском тумачењу

³⁹ В. Ђорђевић, С. Сворцан, *Насљедно право*, Крагујевац–Краљево, 1997, 110.

⁴⁰ Имајући у виду да Породични закон Републике Српске не садржи посебне одредбе о настављању поступка у случају заједничког захтјева усвојиоца и усвојеника, те полазећи од једностраначке природе управног поступка, треба признати могућност да се поступак за утврђивање основаности захтјева за раскид усвојења води и након смрти једног од подносилаца захтјева. О могућности престанка непотпуног усвојења након смрти усвојиоца, са одговарајућим упућивањима, више вид.: Н. Ђуретић, *Усвојење – теорија и законодавна пракса*, Загреб, 1982, 144–145; М. Младеновић, *Породично право у Југославији*, Београд, 1991, 425–426.

⁴¹ „Ако у току поступка наступи смрт странке, односно престанак правног лица, поступак се може обуставити или наставити, зависно од природе управне ствари која је предмет поступка.“ – Вид. ЗУП РС, чл. 42, ст. 1. Неки аутори наглашавају како својство насљедника оставиоца не мора бити утврђено правноснажним рјешењем о насљеђивању. Додуше, они овај закључак напомињу уз институт губитка законског насљедног права надживјелог супружника, али пошто је овај институт истовјетан у процесноправном смислу, овакав став се може прихватити и за губљење насљедног права надживјелог усвојеника. О овоме, са упућивањима на судску праксу и процесноправним изгледима проблема, више вид. О. Антић, З. Балиновац, *op. cit.*, 152.

⁴² Иако у домаћој правној литератури не постоје посебни радови у којима су обрађени материјалноправни и процесноправни проблеми губитка законских насљедних права усвојеника, у овој области могла би се сходно примијенити правила која уређују губитак законских насљедних права надживјелог супружника. О овим питањима, вид. О. Антић, З. Балиновац, *op. cit.*, 154–157.

⁴³ „Ако према природи ствари поступак не може да се настави, орган ће обуставити поступак закључком против ког је допуштена посебна жалба.“ Вид. ЗУП РС, чл. 42, ст. 2.

изузетака. И правногички разлози (усвојеник нема никакав интерес да сам себи ускрати стицање права) указују на овакво закључивање.

У вези са губитком законског насљедног права надживјелог усвојеника, у правној књижевности скретана је пажња и на случајеве у којима су се као усвојиоци појављивали супружници, а само један од њих је био поднио захтјев за раскид усвојења. Мислимо да се за случај када супружник који је захтијевао раскид умре у току поступка, а накнадно се утврди основаност захтјева, губитак законског насљедног права усвојеника тиче само умрлог усвојиоца, а не и другог усвојиоца, брачног друга умрлога, јер не престаје усвојење између надживјелог супружника-усвојиоца и усвојеника.⁴⁴ Код заједничког захтјева усвојеника и само једног усвојиоца (умрлог), такође престаје насљедно право усвојеника према оставиоцу ако се утврди основаност захтјева за раскидом.⁴⁵ Наравно, пошто не престаје усвојење, не престаје ни насљедноправна веза са другим супружником, надживјелим усвојиоцем.

Што се тиче губитка насљедних права усвојиоца према усвојенику, било да је захтјев за раскид усвојења поднио усвојиоца, усвојеник, оба заједнички, или је орган старатељства покренуо поступак по службеној дужности, чини нам се да је до одговора још теже доћи. Језички метод тумачења указује на закључак да до губитка насљедних права између грађанских сродника долази само за случај смрти усвојиоца јер законодавац уопште није предвидио могућност губитка насљедних права усвојиоца према усвојенику. Стога неки правни писци закључују да „усвојеникови наследници не могу да наставе поступак ради утврђења основаности усвојениковог захтева како би исходовали губитак законског насљедног права усвојиоца“.⁴⁶

Нисмо сигурни да се у овом случају можемо користити само језичким методом тумачења јер „у праву (и у животу) нема детаља, нема небитних ситних појединости. Детаљ у животу, понекад или увек, симболизује истину. (...) Ако је у животу детаљ симбол истине, детаљ је у праву могуће пресудна чињеница“.⁴⁷ Стога, ријеч-двије да кажемо о (не)битним детаљима у вези са нормирањем губитка насљедних права грађанских сродника код раскида непотпуног усвојења. Одговор на ово питање треба тражити кроз историјско, циљно и системско тумачење важећих правних норми. Због искључивог

⁴⁴ У том смислу, вид. И. Бабић, *op. cit.*, 154–155.

⁴⁵ „Када у току поступка за престанак усвојења умре усвојиоца који је поступак и покренуо, онда његов брачни друг има право да настави овај поступак или ако је поступак обустављен правноснажним закључком, без учешћа брачног друга усвојиоца, има право да тражи обнову поступка под условима из члана 2 Закона о општем управном поступку.“ Вид. ВС СР Србије, Увп. I., 55/85, од 26. марта 1985. Наведено према: Р. Ћосић, Т. Крсмановић, *Актуелна судска пракса из грађанског материјалног права*, Београд, 2000, 14, одлука бр. 47.

⁴⁶ Д. Ђурђевић, *op. cit.*, 103.

⁴⁷ С. Панов, Б. Кашћелан, М. Станковић, *Насљедно право, Практикум*, Београд, 2012, 38–39.

коришћења језичког метода тумачења мислимо да су и настали сви теоријски спорови у вези са откривањем правог значења важећих законских норми. Сви теоретичари чије смо ставове о овом питању наводили, чини нам се да су превидјели вријеме настанка законског рјешења и *ratio legis* због кога је спрва прописано ово правило.

Правило о губитку законског насљедног права усвојеника постоји у нашем праву још од савезног Закона о насљеђивању из 1955. године. Једина разлика између сада важећег рјешења у праву Републике Српске и раније важећег законског рјешења тиче се некадашњег помињања „захтјева за престанак“, а не „захтјева за раскид“ усвојења. Ова разлика, по свему судећи, настала је као посљедица изричитог регулисања „престанка“ усвојења у Основном закону о усвојењу, при чему се под „престанком“ подразумијевао „раскид“, али не и поништење, које није било регулисано законом.⁴⁸ Да је тако, указује и то што се у неким законодавствима попут насљедног права Србије и даље помиње „престанак“, а не „раскид“ непотпуног усвојења. У свим овим правима није у потпуности спроведен прелазак са система уговора на систем декрета код заснивања усвојења, отуда и језичке и правне недоследности.⁴⁹

Ако оставимо по страни ово термилошко разликовање, уочићемо једну много битнију разлику између важећих законских рјешења и рјешења по Закону о насљеђивању из 1955. године. По савезном Закону о насљеђивању усвојилац и његови сродници нису били законски насљедници усвојеника.⁵⁰ Самим тим, није ни било потребе да се регулише губитак законског насљедног права усвојеоца према усвојенику за случај када је усвојеник био поднио захтјев за престанак усвојења, а у току поступка је умро. Било да је поднесен или није уопште био поднесен захтјев за престанак усвојења од стране било ког од овлашћених лица, усвојилац није имао насљедна права према усвојенику, па није ни требало да се регулише губитак насљедних права усвојеоца.⁵¹

Међутим, након усвајања нових насљедноправних прописа по којима је усвојилац стекао законско насљедно право према усвојенику под одређеним условима,⁵² јавила се потреба за уређењем губитка насљедног права усвојеоца

⁴⁸ Имајући у виду да Основни закон о усвојењу није предвиђао ништавост усвојења, већ искључиво раскид, при чему се за раскид користио израз престанак, разумљиво је да је и у савезном Закону о насљеђивању био употребљаван појам престанка, а не раскида усвојења.

⁴⁹ О системима усвојења у појединим савременим законодавствима, као и о критици појединих законских рјешења, вид. Д. Ђеранић, *Систем уговора и систем декрета у поступку за заснивање усвојења*, у: Зборник радова Развој породичног права – од националног до европског (ур. С. Бубић), Мостар 2013, 211–223.

⁵⁰ СЗОН, чл. 25, ст. 3.

⁵¹ О законском уређењу насљедноправних посљедица непотпуног усвојења по Закону о насљеђивању из 1955. године, више вид. Б. Благојевић, *Насљедно право ФНРЈ*, Београд, 1960, 127–132.

⁵² ЗОН СР БиХ, чл. 19, ст. 3; ЗОН РС, чл. 21, ст. 3; ЗОН Србије, чл. 38, ст. 2.

Димитрије Ђеранић, Насљедноправна дејства раскида непотпуног усвојења у праву Републике Српске (стр. 3-21)

према усвојенику. Али тај случај до дана данашњег није регулисан. Нисмо сигурни да је ово била последица јасног става законодавца да усвојилац треба да наслиједи усвојеника и за случај да је усвојеник био поднио захтјев за раскидом усвојења, а након чега је у току поступка умро. Чини нам се, да је ово ипак била последица пуког превида чињенице да је промијењен насљедноправни положај усвојιοца према усвојенику, те одговарајућа правна норма није допуњена у том смислу.⁵³

На овакав закључак указује намјера законодавца да и даље задржи одређене услове у погледу права усвојιοца да наслиједи усвојеника. Иако је ово право начелно признато, прилично је условљено у праву Републике Српске, али и у још неким проучаваним законодавствима.⁵⁴ Стога, не видимо, или боље речено мислимо да уопште не постоји *ratio legis* због кога би усвојилац био у повољнијем насљедноправном положају у односу на усвојеника. Циљ усвојења није погодновање усвојιοцу него превасходно погодновање усвојенику. Зашто би усвојеник могао изгубити насљедно право а усвојилац не би, кад је ионако насљедноправни положај усвојеника начелно бољи у односу на усвојιοца.

Правило о уском тумачењу изузетака има смисла код расправљања о питању да ли усвојеник губи насљедно право у случају када је он поднио захтјев за раскид, или је поступак покренут по службеној дужности, а усвојилац је умро у току поступка. Међутим, овдје не може бити говора о уском тумачењу изузетка јер ово и није изузетак у том смислу.⁵⁵ Овдје је приликом

⁵³ Ријечима вјековјечитих казано: „Богата супстанцијална слојевитост усвојења, ради тачних регула, обавезује да се пронађе сврховита складност између различитих детерминанти. Чак и законодавац образованог разума, обдарен племенитошћу и мудрошћу, нема лак задатак да пронађе 'ефикасну хармонију различитости'.“ С. Панов, *Породично право*, Београд, 2015, 245.

⁵⁴ „У случајевима у којима усвојеник и његови потомци насљеђују усвојιοца 'као његова дјеча' (подвукао аутор), усвојилац насљеђује усвојеника и његове потомке. Усвојилац има на заоставштину усвојеника и његових потомака иста насљедна права која има одговарајући предак усвојеника према својим потомцима.“ Вид. ЗОН РС, чл. 21, ст. 2 и 3.

⁵⁵ Оваквом нашем ставу неко би могао приговорити у смислу да се у редовним правилима законског насљеђивања у неким законима о насљеђивању међу насљедницима помињу и усвојеник и усвојилац (нпр. ЗОН Србије, чл. 8), тако да су законописац и законодавац тиме доказали да су водили рачуна о могућности усвојιοца да стиче одређена права на заоставштини усвојеника, што можда значи да нерегулисање губитка насљедног права усвојιοца према усвојенику није превид, него јасна намјера. Чини нам се, да овакви аргументи једноставно нису тачни. Прије свега, у Закону о насљеђивању Републике Српске усвојилац и усвојеник се уопште не помињу међу законским насљедницима, а у законима у којима се и помињу (попут ЗОН-а Србије), ово помињање има посебан смисао о коме овом приликом због сложености не можемо говорити. Осим тога, сврха усвојења и сврха прописивања правила о губитку насљедног

законодавних измјена једноставно дошло до превида, и нешто рјеђа животна прилика није изричито уређена. Циљ прописивања правила о губитку законског наслједног права усвојеника за случај смрти усвојиоца у току поступка за раскид, упућује на закључак да се због истог циља треба регулисати и случај губитка наслједног права усвојиоца. Због тога, мислимо да се путем аналогије правило о губитку наслједног права ипак треба примијенити и на усвојиоца, а не само да се односи на усвојеника.

Ако у току поступка за раскид усвојења умре усвојеник који је претходно сам покренуо поступак, или је то учинио заједно са усвојиоцем, орган старатељства ће бити дужан да позове наслједнике усвојеника да се изјасне да ли желе да наставе започети поступак. Уколико ова лица наставе поступак, и докажу основаност захтјева за раскид усвојења, усвојилац ће изгубити законско наслједно право према усвојенику. У случају да је поступак за раскид био покренут на захтјев усвојиоца, или је то по службеној дужности учинио орган старатељства, а у току поступка је умро усвојеник, усвојилац неће изгубити законска наслједна права из истих разлога које смо раније помињали код усвојеника.

Б. Дејства раскида непотпуног усвојења на законско наслједно право *de lege ferenda*

Имајући у виду да међу теоретичарима наслједног права постоје потпуно опречна схватања у вези са губитком законског наслједног права међу грађанским сродницима за случај раскида непотпуног усвојења, мислимо да приликом будућих законодавних измјена ову област треба изричито уредити. Требало би регулисати губитак наслједних права како код смрти усвојиоца, тако и код смрти усвојеника у току поступка за раскид усвојења. Притом, сматрамо да не би било лоше када би се изричито прописало на чији све захтјев мора бити покренут поступак па да дође до губитка наслједног права надживјелог грађанског сродника. Уједно, породичноправним прописима требало би уредити правило о томе ко има право да настави започети поступак.

Могло би се предвидјети да у случају смрти усвојиоца у току поступка за раскид непотпуног усвојења, до престанка законских наслједних права усвојеника долази када су захтјев поднијели усвојилац и усвојеник заједнички, и наравно самостално усвојилац. За случај када је орган старатељства по службеној дужности покренуо поступак за раскид мислимо да не би требало ускраћивати наслједно право усвојеника према усвојиоцу. Законско ограничење покретања овог поступка само на период док је усвојеник малолетан, непостојање интереса на страни усвојеника за наставак тог поступка, али и основна сврха усвојења указују на овакав закључак. Код супротног законског рјешења, могло би се поставити и питање ко би имао

права грађанских сродника јасно указују на то да се жели побољшати положај усвојеника, а не усвојиоца.

право да настави започети поступак с обзиром на то да је покренут по службеној дужности.

За случај смрти усвојеника у току поступка за раскид, губитак законских насљедних права надживјелог усвојιοца могао би се условити захтјевом поднесеним од стране усвојеника, као и заједничким захтјевом усвојеника и усвојιοца. Чини нам се да би било неоправдано када би надживјели усвојилац губио насљедна права према усвојенику и када је орган старатељства покренуо поступак за раскид по службеној дужности. Узајамност у (не)наслеђивању треба да постоји и у овом виду, а и процесноправни изгледи оваквог законског рјешења били би спорни.

IV ГУБИТАК ПРАВА НАСЛЕЂИВАЊА ОДНОСНО ГУБИТАК КОРИСТИ ПО ОСНОВУ ЗАВЈЕШТАЊА УСЉЕД РАСКИДА НЕПОТПУНОГ УСВОЈЕЊА

Након што смо образложили институт губитка законског насљедног права грађанских сродника код раскида усвојења, морамо рећи неколико ријечи о могућем губитку права наслеђивања по основу завјештања, а у вези са раскидом усвојења. У погледу завјештајног располагања, важе нешто другачија правила у односу на законско наслеђивање.

Ако је завјештање у коме је неки од грађанских сродника означен као универзални (или сингуларни сукцесор) сачињено након раскида усвојења, то располагање ће производити правна дејства. Раније постојање усвојења ни на који начин не утиче на завјештајно наслеђивање односно на стицање неке користи по завјештању. Међутим, недоумице могу настати уколико је завјештање сачињено прије раскида усвојења, а од тада па до смрти завјештаоца завјештање није опозвано.⁵⁶ У овом случају, поставља се питање да ли завјештајна располагања и даље важе, или су изгубила правни значај због престанка усвојења. Чини нам се, да одговоре на ово питање треба тражити у истраживању правне намјере завјештаоца.⁵⁷ С обзиром на то да

⁵⁶ О опозиву завјештања, вид. Д. Живојиновић, *Опозив завештања*, Зборник радова Правног факултета у Нишу бр. 56, 2010, 59–76.

⁵⁷ На значај утврђивања стварне намјере завјештаоца указао је и Суд за људска права у Стразбуру у појединим пресудама, одлучујући о представкама лица која су тврдили да су одлукама домаћих судова били дискриминисани у области наслеђивања. Тако су, у једном предмету у којем је завјешталац као насљеднике одредио „дјецу и унуче из законитог и црквеног брака“, национални судови закључили да се та формулација не односи на усвојенике и њихове потомке. Међутим, поступајући по представи усвојене дјеце, Суд је заузео став да, иако домаћи органи у принципу имају боље могућности да утврде значење појединих одредаба, њихово тумачење не смије бити дискриминаторно, посебно када је ријеч о изричитим одредбама. Вид. L. Garlicki, *Relations between Private Actors and the European Convention on Human Rights*, in: *The New European Union* (J. Iliopoulos-Strangas, H. Bauer, eds.), Berliner Wissenschafts 2006, 139–141.

сличан проблем постоји код престанка брака и дејстава раније сачињеног завјештања, теоријски ставови о овом питању као и судска пракса, могу нам помоћи у разрешењу ове недоумице.⁵⁸

Уколико је завјешталац грађанском сроднику нешто завјештао само из разлога што је био у грађанском сродству са њим, с обзиром на то да је основ отпао – усвојење је престало, такво завјештање неће производити правне посљедице.⁵⁹ Ако је пак располагање учињено неким другим поводом, а не у вези са грађанским сродством, располагање ће бити пуноважно. У сваком случају, приликом тумачења завјештања суд је дужан да открије праву намјеру завјештаоца, с обзиром на то да је у нашем праву прихваћен субјективни метод тумачења.⁶⁰ У складу са истражним начелом које влада у оставинском поступку, суд се може служити свим расположивим доказима (примјера ради, може саслушати свједоке о приликама које су владале приликом сачињавања завјештања и након раскида усвојења).

Ако и након спроведеног доказног поступка остане сумња да ли је завјешталац располагао у корист грађанског сродника зато што је он у тренутку сачињавања завјештања био у сродству с њим, или је то учинио из неког другог разлога па није желио да опозове завјештање ни након раскида усвојења, мислимо да би требало примијенити посебно правило тумачења. Будући да је у Закону о наслеђивању предвиђено да у случају сумње одредбе завјештања треба тумачити тако да се примијени оно што је повољније за законског наследника или за лице коме је завјештањем наложена нека обавеза,⁶¹ сматрамо да грађански сродник не може добити ништа по основу таквог завјештања.⁶²

Чини нам се да би било добро када би се приликом будућих законодавних измјена изричито предвидјело да у случају накнадног престанка усвојења, завјештање којим је располагао у корист грађанског сродника у правилу нема дејства. Ипак, треба напоменути, а што чине још неки правни писци, уколико у завјештању постоји јасно изражена намјера завјештаоца о опстанку завјештајних располагања у корист грађанских

⁵⁸ О утицају престанка брака на раније сачињено завјештање којим је располагао у корист бившег брачног друга, те упоредноправном регулисању овог питања, више вид. Д. Живојиновић, *Престанак брака и завештање*, Правни живот бр. 9, 2009, том III, 833–843.

⁵⁹ У законодавствима у којима су изричито нормиране посљедице престанка брака на судбину завјештајних располагања у корист бившег брачног друга, углавном се одређује како су таква завјештања „опозвана“ или „немају дејство“. О (не)прихватљивости појма „опозив“ за оваква дејства вид. Д. Живојиновић, *Престанак брака и завештање*, 839–840.

⁶⁰ ЗОН РС, чл. 107, ст. 1.

⁶¹ ЗОН РС, чл. 107, ст. 2.

⁶² На овакав закључак, указују многи аутори. Умјесто свих, вид. О. Антић, З. Балиновац, *op. cit.*, 157–158.

сродника и у случају накнадног престанка усвојења, таква завјештања ће производити правна дејства.⁶³

V ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

У праву Републике Српске, као и у још неким законодавствима из окружења, нормиран је облик непотпуног усвојења. Међутим, у још неким државама доскора је постојао овај облик, а на већ заснована непотпуна усвојења и даље се примјењују раније важећи правни прописи. За разлику од потпуног усвојења, непотпуно усвојење може се раскинути у посебном управном поступку на захтјев усвојιοца, усвојеника, на њихов заједнички захтјев, или орган старатељства може по службеној дужности одлучити да раскине усвојење док је усвојеник малољетан. Законима о насљеђивању већине држава у окружењу предвиђено је да ће у случају подношења захтјева за раскид непотпуног усвојења од стране усвојιοца, и његове смрти прије доношења одлуке, надживјели усвојеник изгубити законско насљедно право ако усвојιοчеви насљедници наставе започети поступак и докажу основаност захтјева.

У вези са правилима о губитку законског насљедног права грађанских сродника код раскида непотпуног усвојења не постоји сагласје међу правним посленицима. Спорно је ко може наставити започети поступак, да ли на настављање поступка утиче и то ко је покренуо поступак, те да ли насљедно право може изгубити само усвојеник или и усвојилац.

Нама се чини да би постојеће правне норме требало тумачити тако да надживјели усвојеник може изгубити законско насљедно право у случају када су захтјев за раскид усвојења поднијели усвојилац, односно усвојилац и усвојеник заједнички, а усвојιοчеви насљедници су наставили поступак и доказали основаност захтјева. Међутим, уколико је орган старатељства по службеној дужности био покренуо поступак за раскид, или је захтјев поднио усвојеник, надживјели усвојеник задржава право насљеђивања умрлог усвојιοца. Притом, дејства раскида могу бити ограничена само на једног усвојιοца ако су брачни супружници заједнички непотпуно усвојили дијете али нису заједнички поднијели захтјев за раскид усвојења.

Када је ријеч о губитку насљедног права усвојιοца, чини нам се да би се на овај случај путем аналогije могле примијенити норме о губитку насљедног права усвојеника. То значи да у случају смрти усвојеника у току поступка за раскид усвојења који је самостално покренуо, или је то учинио заједнички са усвојιοцем, надживјели усвојилац ће изгубити насљедно право ако усвојеникови насљедници наставе поступак и докажу основаност захтјева.

⁶³ Овакво правило, поједини правни писци предлажу за дејства престанка брака на раније сачињено завјештање, што се може прихватити и за усвојење. Д. Живојиновић, *Престанак брака и завјештање*, 841.

Међутим, ако је поступак био покренуо усвојилац, или је то по службеној дужности учинио орган старатељства, а у току поступка је умро усвојеник, усвојилац неће изгубити законска насљедна права.

Да би се отклониле све недоумице у погледу губитка законских насљедних права надживјелог грађанског сродника за случај смрти усвојеника или усвојиоца у току поступка за раскид непотпуног усвојења, ову област требало би прецизно уредити. Имајући у виду природу правних односа између усвојиоца и усвојеника код непотпуног усвојења, циљ ове установе и правно-политички основ ових норми, као и начело узајамности у насљеђивању, чини нам се да би требало предвидјети изричита правила која би одговарала тумачењу постојећих правних норми које заговарамо. Док се ова област прецизно не уреди, мислимо да се коришћењем историјског, циљног и системског метода тумачења, као и уз примјену аналогије могу извести закључци које смо поменули.

У вези са дејством раскида непотпуног усвојења на користи које је неки од грађанских сродника оставио другоме по основу завјештања, важе правила о тумачењу завјештања. Оставински суд треба да открије праву намјеру завјештаоца. У случају сумње одредбе завјештања треба тумачити тако да се примијени оно што је повољније за законског насљедника или за лице коме је завјештањем наложена нека обавеза.

Dimitrije Ćeranić, LL.D.*

INHERITANCE LAW EFFECTS OF THE DISSOLUTION OF INCOMPLETE ADOPTION IN THE LAW OF THE REPUBLIC OF SRPSKA

Summary

The author examines the inheritance-law effects of the dissolution of incomplete adoption in the law of the Republic of Srpska, as well as in the laws of neighboring countries where a form of incomplete adoption exists or previously existed and is therefore governed by earlier applicable legal regulations. In domestic legal scholarship, there is no consensus regarding the effects of the dissolution of incomplete adoption on the inheritance rights of the surviving civil relative in cases where the adopter or the adoptee dies during the proceedings. It is disputed whether the existing legal provisions apply only

* Associate Professor, Faculty of Law, University of East Sarajevo.

to the loss of the adoptee's inheritance rights in the event of the adopter's death during the proceedings, or whether they may also be applied by analogy to the loss of the adopter's inheritance rights in the event of the adoptee's death during the proceedings. In addition, it is also disputed whether the loss of inheritance rights depends on who initiated the proceedings, as well as who may continue the initiated proceedings. The author points to the reasons why he considers that the existing legal solutions apply both to the loss of the adoptee's inheritance rights and to the loss of the adopter's inheritance rights. In doing so, the author explains his views regarding substantive and procedural legal rules, referring to different methods of interpretation. By critically examining existing theoretical positions, the author highlights the legal-policy grounds for why this area should be regulated appropriately de lege ferenda. The paper employs historical-legal, comparative-law, and normative methods.

Key words: *Dissolution; Incomplete Adoption; Inheritance-Law Effects; Law of the Republic of Srpska.*